

Pia Pakarisen puhe Aleksis Kiven päivänä Slangitsyrkassa

Hyvät stadilaiset,

Kiitän lämpimästi kutsusta Aleksis Kiven syntymäpäivän ja suomalaisen kirjallisuuden iltaan Slangitsyrkkaan. Diggaan, kun pyydettiin tänne bamlaamaan.

Lokakuun kymmenes on tärkeä päivä suomalaisen kulttuurin ja kirjallisuuden historian kannalta ja siksikin on erittäin hienoa saada viettä juhlia teidän kaikkien kanssa.

Jokainen tietää, miten suuri merkitys Aleksis Kiven teoksilla on ollut suomenkielisen kirjallisuuden syntymiseen. Kiven kirjallinen tuotanto on tärkeä peruspilari itse asiassa koko suomalaisessa sivistyksessä ja siihen liittyy myös koulutus. Stadin – ja koko Suomen – kouluja ylistetään maailmallakin ja on hyvä muistaa, että menestystarinalla on pitkä historia. Kivi itse kannatti voimakkaasti suomenkielisen koulun perustamista.

Lukutaitoon ja koulunkäyntiin liittyy myös Seitsemän veljeksien tarina, jonka Kivi kirjoitti romaaniksi. Teoksen kirjoittamiseen, ilmestymiseen ja vastaanottoon liittyvät asiat ovat meille kipeän tuttuja. Romaani ei tuonut tekijälleen kiitoksia, vaan aivan päinvastoin. Kirjailijan kohtalo ei muutenkaan ollut kovin onnellinen.

Aleksis Kivi oli kuitenkin ensimmäinen suomalainen ammattikirjailija. Hän kirjoitti oman aikansa asioista ja ilmiöistä, tavallisista ihmisistä. Ja hän kirjoitti suomeksi, siis kielellä, jota suurin osa kansasta käytti. Teoksilla on ollut merkittävä vaikutus suomen kieleen.

Seitsemän veljeksien tarinaa ajatellessa on mielenkiintoista miettiä myös sitä, millaisessa puhekielen miljöössä nuori Aleksis eli täällä Helsingissä. Mistä hän ammensi vaikutteet omaan kieleensä?

Kotiseudun etelähämäläinen murre antoi Kiven kieleen omat vaikutteensa ja se kuuluu myös veljesten puheessa. Omat aineksensa Kiven kieleen tulivat vanhemmasta suomenkielisestä kirjallisuudesta ja raamatun kielestä.

Tullessaan oppikouluun tänne Stadiin joutui Aleksis opettelemaan ruotsin. Helsinki oli tuolloin varsin monikielinen kaupunki. Keittiöissä puhuttiin suomea, mutta saleissa enemmän ruotsia, ranskaa tai saksaa. Myös venäjän kieli kuului suuriruhtinaskunnan pääkaupungin kielivalikoimaan.

Helsinkiin tuli väkeä myös muualta Suomesta, joten murteitakin täällä puhuttiin. Opiskeluaikoina yhteydet Pohjalaiseen osakuntaan saattoivat tuoda Kiven elämänpiiriin myös pohjalaisia murteita.

Aleksis Kiven elämä päättyi niin varhain, ettei hän joutunut kokemaan Suomen historian vaikeita sortovuosia joihin alkoi liittyä myös kielellistä painostusta.

Kivi ei myöskään saanut kuulla kaupungin kielipalettiin kehittyvää uutta puhetapaa, slangia.

Heikki Paunosen tutkimusten mukaan slangi syntyi vasta 1800-luvun loppupuolella. Slangi oli itse asiassa käytännöllinen kommunikaation väline. Kaupunki eli muutosten aikaa ja väkeä tuli eri puolilta. Slangi yhdisti eri kieliä puhuvia kaupunkilaisia. Osa slangin sympaattisuutta liittyy varmasti juuri siihen, että sen taustalla on suvaitsevaisuutta eri kieliä puhuvia kohtaan.

Näin Aleksis Kiven päivänä tulee väistämättä mieleen, että juuri vastakkaiseen asenteeseen – ankaraan suvaitsemattomuuteen - kariutuivat Seitsemän veljeksien menestymisen mahdollisuudet omien

aikalaistensa silmissä. Suvaitsemattomuus iski kovalla kädellä vasta ilmestyneeseen romaaniin ja murskasi nuoren kirjailijan itsetunnon.

Hyvät kuulijat,

Seitsemän veljeksien menestys – ja itseoikeutettu paikka suomalaisessa kirjallisuudessa – toteutui onneksi myöhemmin. Onnea oli siinä, että teosta ei haudattu ilmestymisen ja kritikkojen tyrmäämisen jälkeen kokonaan. Seitsemän veljestä on edelleen osa elävää suomalaista kirjallisuutta.

Veljesten tarinaa, kuten muitakin Kiven teoksia, on käännetty myös lukuisille muille kielille.

Sami Garamin slangiversio Seitsemän broidii ei ole varsinainen käänös, vaan slangiversio veljesten tarinasta. Slangin ansiosta voisi melkein kuvitella, että nuo Jukolan veljekset asuisivat jossain täällä Stadissa: ”Broidit tsittaa skoles, mut lukuhommat ei taho millää vörkkii, eikä tiukkapipo maikka saa kundeihin mitää tolkkuu.”

Hyvät naiset ja herrat,

Aleksis Kivi tuli aika nuorena Stadiin kouluun ja opetteli sen vuoksi myös ruotsin kielen. Vaikka hän oppi kielen aivan loistavasti, ei skole sitten isompana kuitenkaan oikein skulannut.

Olisi hauska miettiä miten hänen koulutaipaleensa olisi sujunut tänään. Nykyinen koulu on kaikin tavoin erilainen, kuin 150 vuotta sitten, jo pelkästään kieliohjelmansa ansiosta. Suomen- ja ruotsinkielisissä kouluissa tarjotaan oppilaille varsin laajaa vieraiden kielten kielivalikoimaa. Saamelaiset lapset ovat päässeet opiskelemaan äidinkielellään ja maahanmuuttajille järjestetään kotikielen opetusta. Helsingin kielipaletti on kokonaisuudessaan vielä laajempi, kuin se oli Kiven aikoina. Murteetkin ovat sallittuja ja nuoret käyttävätkin kotimurteitaan hyvin ylpeinä.

Tiukkapipoisuus on alkanut hellittää. Se on varmasti hyvä, niin koulun, sivistyksen kuin suvaitsevaisuudenkin kannalta. Luulen, että se on hyvä pohja myös suomalaisen kirjallisuuden elinvoimalle.

Uskon, että tässä seurassa jokainen toivoo, että suomalainen kirjallisuus jatkaa kukoistustaan myös tulevaisuudessa.

Toivon hyvää Aleksis Kiven päivää kaikille!

